

ZESTAW KONTROLNY DLA NAUCZYCIELA/-LKI

Lp.	Nazwa gatunku	Grupa*	Opis	Miniatura zdjęcia
1	kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	A	Jestem małym płazem bezogonowym. Na grzbiecie mam gruczoły jadowe, a na brzuchu jaskrawe pomarańczowe plamy. Dzięki temu skutecznie odstrasza ludzi i inne zwierzęta. Żyję w wodzie, zadowolają mnie nawet niewielkie kałuże albo koleiny na polnych drogach. Jak wysychają – szukam sobie nowego domu. Na ląd wychodzę tylko, by móc tam wygodnie zapaść w zimowy sen.	
2	bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	M	Jestem mądrym ziemnowodnym gryzoniem, podobno największym w całej Europie i Azji. Bardzo przywiązuję się do swojego terytorium, rodziny i drugiej połówki. Mam kilka wyjątkowych zdolności, m.in. umiem przebywać pod wodą nawet cały kwadrans, a moje silne siekacze ścinają drzewa o metrowej średnicy. Mam duży, spłaszczony ogon pokryty zrogowaciałą łuską, który pomaga mi nie tylko sterować w wodzie, ale też magazynuję w nim tłuszcz i dzięki temu nie marznę. Pracuję w nocy, dlatego ciężko jest mnie spotkać podczas leśnych wędrówek. Możecie jednak poznać mój dom po tamach i żeremiach, w których się skrywam.	
3	bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	B	Jestem dużym brodzącym ptakiem wędrownym. Moje upierzenie jest białe, z czarnymi piórami na skrzydłach. Mam długie czerwone nogi oraz długi spiczasto zakończony czerwony dziób. Mierzę średnio 100-115 cm od czubka dzioba do końca ogona, a moje skrzydła mają rozpiętość nawet do ponad 2 m! W Polsce spędzam tylko ciepłe miesiące, żerując wśród niskiej roślinności oraz w płytkich wodach, a na zimę lecę do roku do Afryki. Możecie mnie spotkać na łąkach, w pobliżu lasów i zakrzewionych polan lub w gnieździe, często przy lub na Waszych budynkach. Niektórzy ludzie wierzą, że przynoszę szczęście, inni, że wiosnę albo nawet...dzieci!	
4	koza pospolita <i>Cobitis taenia</i>	F	Moje imię mylnie sugeruje, że jestem ssakiem, jednak mój prawdziwy kuzyn to karp. Mam szary grzbiet pokryty ciemnymi plamkami oraz obronne, ruchome kolce w okolicy oczu. Żyję w rzekach, stawach i jeziorach, szczególnie tych o piaszczystym lub kamienistym dnie. Lubię zagrzebywać się w podłożu tak, że widać tylko moje oczy i płetwę ogonową. Mam wtedy świetną kryjówkę, by polować na larwy owadów, mięczaki oraz robaki. W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.	
5	derkacz zwyczajny <i>Crex crex</i>	B	Jestem średnim ptakiem wędrownym, mieszkającym w Europie, Iranie i Chinach, ale na zimę lecę do Afryki. Moje upierzenie jest rdzawo-brązowe z ciemnymi, podłużnymi plamkami, a boki głowy, szyja i pierś są popielato-niebieskie. Żyję na wilgotnych łąkach z wysoką roślinnością zielną i kępami krzewów, polach uprawnych oraz suchszych miejscach na bagnach. Ciężko mnie zobaczyć, bo prowadzę skryty tryb życia, ale poznacie mnie po charakterystycznym głosie, przypominającym sylaby "der der". W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.	

6	żuraw zwyczajny <i>Grus grus</i>	B	Jestem dostojnym, szarym ptakiem z długimi, zwisającymi piórami na ogonie i grzbiecie. Moja głowa jest u góry karminowa, jej boki są białe, a czoło i przód długiej szyi - czarne. Do niedawna można mnie było spotkać w całej Europie, ale ludzie osuszyli podmokłe lasy i zniszczyli moje lęgowiska. Dziś w Polsce występuję tylko miejscowo, dlatego zostałem objęty ścisłą ochroną gatunkową. Wymagam waszej pomocy i dbania o moje siedliska: rozległe bagna wśród lasów, torfowiska, wrzosowiska, tereny podmokłe i bagienne nad jeziorami oraz starorzeczami.	
7	gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	B	Jestem małym dziennym ptakiem wędrownym, mającym swoje lęgowiska także w Polsce. Zamieszkuję nasłonecznione, zakrzewione polany, wrzosowiska, torfowiska, zarośla, dzikie ogrody i sady, obrzeża lasów, a nawet zadrzewienia śródpolne. Często przesiaduję na eksponowanych drutach, słupach lub wierzchołkach krzaków, skąd wypatruję swej zdobyczy (głównie owadów). U mojego gatunku występuje wyraźny dymorfizm płciowy. Samiec jest łatwo rozpoznawalny: ma czarną maskę wokół oczu, jasnoszarą głowę, białawy brzuch i brązowe skrzydła. Samica nie ma czarnej maski, a jedynie brązową plamę za okiem. Jej głowa i skrzydła są brązowe, a brzuch brudnobiały.	
8	wydra europejska <i>Lutra lutra</i>	M	Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardłem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedną z moich siostr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.	
9	piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	F	Jestem słodkowodną rybą, mieszkającą w zbiornikach wodnych o mulistym dnie, np. w rowach melioracyjnych, kanałach, starorzeczach czy stawach. Uaktywniam się w nocy. Mam brązowe ciało z bokami i brzuchem w kolorze żółtym lub pomarańczowo-czerwonym. Od moich oczu aż do ogona biegną ciemne i jasne równoległe smugi. Wokół otworu gębowego mam wąsiki. Choć na co dzień używam skrzel, to umiem także oddychać powietrzem atmosferycznym przy pomocy jelita. Wydaję wtedy charakterystyczny pisk.	
10	poczwarówka zwięzona <i>Vertigo angustior</i>	I	Jestem maleńkim mięczakiem lądowym, mierzącym do 2 mm wzrostu. Lubię różnego rodzaju siedliska bogate w wapnie, np. wilgotne łąki, młaki, zarośla czy słone bagna nadmorskie. Poznać mnie można po lewoskrętnej brązowej muszli z sercowatym otworem i 4-5 ząbkami uzbrojenia otworu. Mam ciemnoszare, krępe ciało oraz grube czułki zakończone wrażliwymi oczami. Po spodniej stronie głowy mam otwór gębowy z tzw. tarką, która pomaga mi zdobywać pokarm. W wilgotne poranki żeruję na zbutwiałych liściach roślin, zjadając rozwijające się tam mikroorganizmy. Jestem gatunkiem wysoko zagrożonym wyginięciem w skali całego świata, dlatego m. in. w Polsce objęto mnie ścisłą ochroną.	

*Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

ZESTAW DLA UCZNIÓW/UCZENNIC

kumak nizinny

bóbr europejski

bocian biały

koza pospolita

derkacz zwyczajny

żuraw zwyczajny

gąsiorek

wydra europejska

piskorz

poczwarówka zwężona

1. Jestem małym płazem bezogonowym. Na grzbiecie mam gruczoły jadowe, a na brzuchu jaskrawe pomarańczowe plamy. Dzięki temu skutecznie odstrasza ludzi i inne zwierzęta. Żyję w wodzie, zadowolają mnie nawet niewielkie kałuże albo koleiny na polnych drogach. Jak wysychają – szukam sobie nowego domu. Na ląd wychodzę tylko, by móc tam wygodnie zapaść w zimowy sen.

2. Jestem mądrym ziemnowodnym gryzoniem, podobno największym w całej Europie i Azji. Bardzo przywiązuję się do swojego terytorium, rodziny i drugiej połówki. Mam kilka wyjątkowych zdolności, m.in. umiem przebywać pod wodą nawet cały kwadrans, a moje silne siekacze ścinają drzewa o metrowej średnicy. Mam duży, spłaszczony ogon pokryty zrogowaciałą łuską, który pomaga mi nie tylko sterować w wodzie, ale też magazynuję w nim tłuszcz i dzięki temu nie marznę. Pracuję w nocy, dlatego ciężko jest mnie spotkać podczas leśnych wędrówek. Możecie jednak poznać mój dom po tamach i żeremiach, w których się skrywam.

3. Jestem dużym brodzącym ptakiem wędrownym. Moje upierzenie jest białe, z czarnymi piórami na skrzydłach. Mam długie czerwone nogi oraz długi spiczasto zakończony czerwony dziób. Mierzę średnio 100-115 cm od czubka dzioba do końca ogona, a moje skrzydła mają rozpiętość nawet do ponad 2 m! W Polsce spędzam tylko ciepłe miesiące, żerując wśród niskiej roślinności oraz w płytkich wodach, a na zimę lecę do roku do Afryki. Możecie mnie spotkać na łąkach, w pobliżu lasów i zakrzewionych polan lub w gnieździe, często przy lub na Waszych budynkach. Niektórzy ludzie wierzą, że przynoszę szczęście, inni, że wiosnę albo nawet...dzieci!

4. Moje imię mylnie sugeruje, że jestem ssakiem, jednak mój prawdziwy kuzyn to karp. Mam szary grzbiet pokryty ciemnymi plamkami oraz obronne, ruchome kolce w okolicy oczu. Żyję w rzekach, stawach i jeziorach, szczególnie tych o piaszczystym lub kamienistym dnie. Lubię zagrzebywać się w podłożu tak, że widać tylko moje oczy i płetwę ogonową. Mam wtedy świetną kryjówkę, by polować na larwy owadów, mięczaki oraz robaki. W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.

<p>5. Jestem średnim ptakiem wędrownym, mieszkającym w Europie, Iranie i Chinach, ale na zimę lecę do Afryki. Moje upierzenie jest rdzawo-brązowe z ciemnymi, podłużnymi plamami, a boki głowy, szyja i pierś są popielato-niebieskie. Żyję na wilgotnych łąkach z wysoką roślinnością zielną i kępami krzewów, polach uprawnych oraz suchszych miejscach na bagnach. Ciężko mnie zobaczyć, bo prowadzę skryty tryb życia, ale poznacie mnie po charakterystycznym głosie, przypominającym sylaby "der der". W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.</p>	<p>6. Jestem dostojnym, szarym ptakiem z długimi, zwisającymi piórami na ogonie i grzbiecie. Moja głowa jest u góry karminowa, jej boki są białe, a czoło i przód długiej szyi - czarne. Do niedawna można mnie było spotkać w całej Europie, ale ludzie osuszyli podmokłe lasy i zniszczyli moje lęgowiska. Dziś w Polsce występuję tylko miejscowo, dlatego zostałem objęty ścisłą ochroną gatunkową. Wymagam waszej pomocy i dbania o moje siedliska: rozległe bagna wśród lasów, torfowiska, wrzosowiska, tereny podmokłe i bagienne nad jeziorami oraz starorzeczami.</p>
<p>7. Jestem małym dziennym ptakiem wędrownym, mającym swoje lęgowiska także w Polsce. Zamieszkuję nasłonecznione, zakrzewione polany, wrzosowiska, torfowiska, zarośla, dzikie ogrody i sady, obrzeża lasów, a nawet zadrzewienia śródpolne. Często przesiaduję na eksponowanych drutach, słupach lub wierzchołkach krzaków, skąd wypatruję swej zdobyczy (głównie owadów). U mojego gatunku występuje wyraźny dymorfizm płciowy. Samiec jest łatwo rozpoznawalny: ma czarną maskę wokół oczu, jasnoszarą głowę, białawy brzuch i brązowe skrzydła. Samica nie ma czarnej maski, a jedynie brązową plamę za okiem. Jej głowa i skrzydła są brązowe, a brzuch brudnobiały.</p>	<p>8. Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedną z moich siostr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.</p>
<p>9. Jestem słodkowodną rybą, mieszkającą w zbiornikach wodnych o mulistym dnie, np. w rowach melioracyjnych, kanałach, starorzeczach czy stawach. Uaktywniam się w nocy. Mam brązowe ciało z bokami i brzuchem w kolorze żółtym lub pomarańczowo-czerwonym. Od moich oczu aż do ogona biegną ciemne i jasne równoległe smugi. Wokół otworu gębowe mam wąsiki. Choć na co dzień używam skrzel, to umiem także oddychać powietrzem atmosferycznym przy pomocy jelita. Wydadę wtedy charakterystyczny pisk.</p>	<p>10. Jestem maleńkim mięczakiem lądowym, mierzącym do 2 mm wzrostu. Lubię różnego rodzaju siedliska bogate w wapenie, np. wilgotne łąki, młaki, zarośla czy słone bagna nadmorskie. Poznać mnie można po lewoskrętnej brązowej muszli z sercowatym otworem i 4-5 ząbkami uzbrojenia otworu. Mam ciemnoszare, krępe ciało oraz grube czułki zakończone wrażliwymi oczami. Po spodniej stronie głowy mam otwór gębowy z tzw. tarką, która pomaga mi zdobywać pokarm. W wilgotne poranki żeruję na zbutwiałych liściach roślin, zjadając rozwijające się tam mikroorganizmy. Jestem gatunkiem wysoko zagrożonym wyginięciem w skali całego świata, dlatego m. in. w Polsce objęto mnie ścisłą ochroną.</p>

Projekt finansowany z:

www.eeagrants.org

Pomoce zostały opracowane w ramach projektu Zgodnie z Naturą, prowadzonego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej.

www.globalna.ceo.org.pl

Opracowanie: Paulina Brokos

Źródła fotografii: <http://www.wikipedia.org/>, <http://www.ogienwlesie.lasy.gov.pl/>, <http://www.naturschutz-fachinformationssysteme-nrw.de/>, <http://www.poczwarowki.kp.org.pl/>